

קריאת התורה של שמחת תורה, שבשאר הימים טובים החיוב הוא מחמת חובת היום, וע"כ אין להעלות לתורה בן א"י ביו"ט שני כיון שאינו מחוייב בדבר, אבל בשמחת תורה כיון שהקריאה היא כדי לגמור את התורה, ואף בן א"י חייב בחיוב זה לגמור את התורה על כן אפשר להעלותו ביו"ט ב' בחו"ל, עכ"ל.

ולכאורה דין זה תליא בב' צדדים הנ"ל, שכל חילוק זה שייך רק למאן דס"ל שקריאת פרשת וזאת הברכה היא רק כדי לסיים את התורה, אבל למאן דס"ל שקריאת פרשת וזאת הברכה היא משום ענינו של יום ככל קריאת המועדים, א"כ אין להעלות בן א"י ביו"ט ב' בחו"ל.

אמר רמב"ם

אולם י"ל דגם להך צד שהקריאה באה לחובתו של יום, מ"מ מכיון שבקריאה זו גומרים את התורה והרי גם הוא חייב לגמור את התורה שפיר יכול לעלות לקריאה זו, וצ"ע.

ומאידך גיסא י"ל דאדרבה גם להצד שחיוב הקריאה בשמחת תורה

הוא לסיים את התורה ביום זה מ"מ י"ל דבן א"י שנמצא בחו"ל בשמחת תורה אין לו לעלות לתורה, דבעיקר הדבר יש לדון שכיון שלא סיים את התורה ביום שהיה צריך לסיים שוב אינו יכול לסיים את התורה ביום אחר כמ"ש הגר"א ז"ל (סי' קלה ס"ק ג'), עיי"ש, וכתבנו בזה באריכות בעה"י להלן סי' ס"א.

סימן כג

סדר חילוק עליות לפרשת וזאת הברכה

אמר רמב"ם

שקרא זה, מ"מ בשמחת תורה שנהגו להרבות בקרואים נוהגים כהסוברים שמותר לקרוא עולים הרבה אע"פ שקורא זה מה שקרא זה.

ביאור מנהג החתם סופר ז"ל

בספר לקוטי חבר בן חיים (בהקדמה לחלק השלישי) כתב מנהגו של החתם סופר ז"ל בשמחת תורה, שהיה מצוה לקרוא שבעה קרואים בכל קריאה ואח"כ כהן ולוי שנית וכן עשו שבעה פעמים.

כתב הרמ"א בסי' תרס"ט ס"א "ונהגו עוד להרבות הקרואים לספר תורה וקורים פרשה אחת הרבה פעמים ואין איסור בדבר". וכן כתב בסי' רפ"ב ס"א שאף שנהגו במדינות אלו שלא להוסיף עליות ביום טוב נכי חוששים להסוברים שרק בשבת מותר להוסיף עליות ולא ביו"ט, מ"מ בשמחת תורה נוהגים להוסיף. וכן כתב שם בסעיף ב' שאף שנהגו כהסוברים שכשמותר להוסיף מ"מ אין לקרוא זה מה

הכהן קורא עד "וללוי אמר". ולפי"ז אם אין לוי בבית הכנסת אז באמת עדיף לחלק את הפרשה ראשונה לשנים.

אבל י"ל טעם אחר למנהג זה, דהנה כנ"ל בכל שאר יום טוב נוהגים שלא להוסיף עליות כי חוששים להסוברים שרק בשבת אפשר להוסיף ולא ביו"ט, והטעם שי"א שביו"ט אין להוסיף, כתב הר"ן ז"ל (במגילה דף י"ב ע"ב בדפי הרי"ף) שלא להשוות יו"ט לשבת שהוא עדיף מיני, ובשבת דוקא מוסיפים דליכא יומא דעדיף מיניה ויתיר ממנינא. וא"כ י"ל שטעם זה שיין רק כשהעליות שמוסיפים הוא בפסוקים שעדיין לא קראו, אבל כשקוראים פעם שניה פרשת וזאת הברכה שאז העולים לא עולין למנין החמשה קוראים כדקימ"ל בסי' קל"ז ס"ו שכשקורא זה מה שכבר קרא זה אינו עולה מן המנין, א"כ כשחוזרים וקוראים פרשת וזאת הברכה גם ביו"ט מותר להוסיף דלא נחשב שמשווה לשבת כיון שאותם עולים לא עולין למנין שבעה, וי"ל שע"כ נהגו להוסיף דוקא בפעם שניה שקוראים את הפרשה. [ומה שבכל יו"ט לא עושין כן כי חוששים להסוברים שאין לקרוא זה מה שכבר קרא זה, אבל בשמח"ת שמקילים לחזור ולקרא כנ"ל אפשר לתקן באופן שלכו"ע מותר להוסיף עליות].

ביאור מנהג הגר"א ז"ל

במעשה רב (אות רל"א) כתב "בשמחת תורה בשחרית קוראין ה' קרואים. היינו ארבעה בוזאת הברכה וחתו

וראיתי בספר תפלת דוד להאדר"ת ז"ל שתמה עליו דמאי שייטו ענין שבעה קרואים לשמחת תורה, והיינו דביום טוב קורין חמשה קרואים ולא שבעה.

ובפשוטו י"ל שכיון שנהגו להרבות בקרואים בשמחת תורה, ע"כ מחלקים את הפרשה עד ויעל משה [שמם החתן תורה מתחיל לקרוא] לכמה שיותר אנשים שיקראו עליה המחוייבת, ובפרשת וזאת הברכה עד ויעל משה [לפי מה דקימ"ל בסי' קל"ח שאין להתחיל וכן אין לשייר את"ת 1234567] אפשר לחלק רק לשבעה קרואים, [והיינו הראשון עד ישא מדברותיך, השני עד מצריו תהיה, השלישי עד כתפיו שכן, הרביעי עד אלפי מנשה, החמישי עד עם ישראל, השישי עד שחקים, השביעי עד במותימו תדרוך].

ביאור מנהגינו בחילוק העליות

אבל בהרבה מקומות נהגו שבפעם הראשונה שקוראים פרשת וזאת הברכה לא מחלקים את העליות אלא לחמשה קרואים. וצ"ב מנהג זה דכיון שנוהגים להוסיף עליות למה שלא יחלקו את הפרשה לכמה שיותר קרואים גם בפעם הראשונה. ואדרבה עדיף לעשות כן שיותר קרואים יזכו לעלות בעליה המחוייבת, דכל זמן שלא גמרו את הקריאה עדיין הוא עליה מחוייבת כמש"כ בעה"י בסי' מ"א.

ואולי טעם המנהג שרוצים לקרוא פרשת "וללוי אמר" ללוי, וע"כ לא מחלקים הפרשה ראשונה לשנים אלא

תורה (לרביעי), וחתן בראשית לחמישי, ומפטיר, [ואם היה העם רב שצריכין לעלות חזרו וקראו לפני צבור אתר כמנהג העולם]. ומשמע דבמנין של הגר"א ז"ל לא הוסיפו על חמשה קרואים. ולכא' הטעם דס"ל להחמיר כהסוברים שביו"ט אין להוסיף ולא רצה להקל בשמחת תורה. אבל במעשה רב (אות קלב) כתוב שגם בשבת לא היה קורא כי אלא ז' קרואים ולא היה מוסיף עליות. ואולי טעמו דכיון דסגי בשבעה קרואים חשש שהוא ברכה שאינה צריכה (עי' רשב"ץ המובא במג"א סי' רפ"ב סק"א שבזמנינו שכ"א מברך אין להוסיף על הקרואים), ואף דס"ל להגר"א ז"ל לברך גם על קריאה שאינה מחוייבת (עי' במעשה רב אות ר"ל שנהג לברך על הקריאה של ליל שמחת), מ"מ כיון דסגי בשבעה עולין אם מברך יותר חשש משום ברכה שאינה צריכה, וע"כ גם בשמחת תורה לא רצה להוסיף שחשש משום ברכה שאינה צריכה.

אב"י צ"ע מש"כ שהעולה החמישי קרא בפרשת בראשית, שהרי קריאת פרשת בראשית אינו חובת היום כלל ואינו אלא מנהג בעלמא, ואיך יוצאים החיוב של חמשה קרואים ביו"ט בקריאה אחרת שאינה מחובת היום. דלכא' כמו דקיימ"ל (בסי' קל"ז ס"ו) שאם אחד מן העולים קורא פסוקים שכבר קראו אינו עולה מן המנין, ולכא' הטעם שכיון שכבר קראו אותם פסוקים שוב אינו קריאה המחוייבת ואינו עולה מן המנין ה"נ אם קורא פסוקים מפרשה אחרת כיון שאינה קריאה

המחוייבת אינו עולה מן המנין. וכן יש להוכיח מהא שפסק השו"ע בסי' רפ"ב ס"ו שאם טעה הש"צ וסיים הפרשה עם הששי יחזור ויקרא עם השביעי מה שקרא עם הששי, ואף דכנ"ל קיימ"ל שאם אחד מן העולים קורא פסוקים שכבר קראו אינו עולה מן המנין, שאני התם משום דלא אפשר, ולא אמרינן שיקרא מפרשה אחרת, אלמא דאם קורא קריאה שאינה מחוייבת אינו עולה מן המנין.

(אמנם) למש"כ בעה"י בסי' ס"א דשיטת הגר"א ז"ל שמתקנת קריאת התורה לקרוא דוקא הפרשה של שבת זה, ומה שיכול להשלים פרשה הקודמת בשבת הבאה הוא דוקא בשוגג מדין תשלומין, ומ"מ לגבי חיוב שבעה קרואים לא צריך שכל הז' קרואים יקראו בפרשת של אותה שבוע אלא יכולים לקרוא גם בפרשה שקורא לשם תשלומים. ומבואר דס"ל שלחובת שבעה קרואים לא צריך דוקא קריאה המחוייבת מצד חובתו של יום, וע"כ ס"ל נמי דיוצאים יד"ח חמשה עולים ביו"ט גם בקריאה של פרשת בראשית, וע"ע מש"כ בכיו"ב בסי' ס"ב, וצ"ע).

ביאור שיטת המהרי"ל

במנהגי המהרי"ל כתב "ברוב מקומות קורין כל הצבור בסדר וזאת הברכה וכופל ומשלש עד מעונה אלהי קדם להספיק לכולן, ולבסוף קורין כל הנערים. אכן מהרי"ל היה נוהג לקרא רק לששה גוברין, וזאת הברכה עד ועזר מצריו תהיה א', כתפיו שכן ב', אלפי

בחמשה שהם חובת היום שכל אחד יוסיף פסוקים על מה שקרא מי שלפניו, וכן בשמחת תורה שחל בשבת יש ליזהר בשבעה קרואים שהם חובת היום שכל אחד יוסיף פסוקים על מה שקרא מי שלפניו, שאינו עולה למנין חמשה ביו"ט או לשבעה בשבת אלא אם קרא העולה פסוקים חדשים.

והמשנה ברורה (סי' רפ"ב ס"ק ט') כתב בשם המחצית השקל שאינו עולה למנין שבעה אם לא שהוסיף לכל הפחות שני פסוקים על מה שקרא הראשון דאז דיעבד עולה למנין שבעה, אם לא במקום דלא אפשר בענין אחר [כגון בקריאת פרי התג בימי חוה"מ סוכות או אם טעה הש"צ וסיים הפרשה עם הששי].

ודבריו צ"ע דהיכן מצינו שיש מעלה אם קורא שני פסוקים נוספים על מה שקרא הראשון שאז עולה למנין הקרואים, דמה דאיתא בשו"ע סי' קל"ז ס"ו דאם קרא שני פסוקין על מה שקרא הראשון יצא דיעבד הוא דוקא במקום דלא אפשר לקרוא יותר, ולא דוקא שני פסוקים דה"ה אם לא אפשר לקרוא רק פסוק אחד נוסף או אפילו א"א לקרוא פסוק נוסף אלא לחזור על מה שקרא הראשון עולה למנין הקרואים כמו שביאר שם הביאור הלכה, והביא שכ"כ הלבוש יע"ש.

וכן ראיתי בהגהות מוהר"א אזולאי ז"ל על הלבוש שם שכתב שביום שמחת תורה יזהר בחמשה שהם חובת היום שכל אחד יוסיף על חבריו שלשה פסוקים.

משנה ג', עם ישראל ד', ובגאותו שחקים ה', ואז אומר רשות לחתן תורה ומסיים אליו מעונה אלהי קדם, ואח"כ רשות לחתן בראשית וכו', עכ"ל. וכ"כ בספר מנהגים (מנהגי מהר"ק) במגנצא לא קורין בשמחת תורה כ"א ו', והשביעי הוא חתן בראשית, עכ"ל.

וצי"ע שאם המהרי"ל החמיר לא להוסיף עליות כמו שמחמירים בשאר יו"ט שלא להוסיף, א"כ היה צריך לחלק את הפרשה רק לחמשה עולים ולא לששה, ומה ענין ששה קרואים ביו"ט של שמחת תורה.

ונראה ע"פ מש"כ הר"ן ז"ל בסוף מגילה (והבאנו דבריו בעה"י בסי' כ"ב) דטעם קריאת פרשת וזאת הברכה בשמיני עצרת הוא כי יש לקרוא הברכות שמשרע"ה בירך את ישראל בסוף המועדות, ונמצא שמצד חובת היו"ט של שמיני עצרת אין חיוב הקריאה אלא עד "מענה אלהי מקדם" ששם מסתיימים הברכות שברך משרע"ה, וי"ל דע"כ היה נוהג המהרי"ל לקרוא החמשה קרואים עד מענה אלהי קדם, דס"ל דצריך לקרוא את החמשה חיובים בקריאה של חובת היום, ואח"כ מוסיפים עליה נוספת לסיים את התורה.

לכמה קרואים אפשר לחלק פרשת וזאת הברכה

בשמחת תורה נהגו להקל כהסוברים שמותר לקרות עולים הרבה אע"פ שקרא זה מה שקרא זה כנ"ל מדברי הרמ"א בסי' רפ"ב ס"ב. ומ"מ יש לזהר